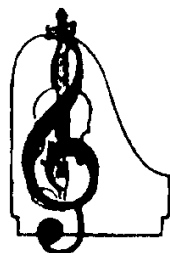

culturele
ANBI
miv 1-1-2015

372e concert
Woensdag 10 februari
2016
20.00 uur

NINO
GVETADZE,
piano

LIVAN
TSKHADADZE,
klarinet

RUYSDAEL
KWARTET

Joris van Rijn, *viol*
Emi Ohi Resnick, *viol*
Gijs Kramers, *altviol*
Jeroen den Herder, *cello*

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

PROGRAMMA

Franz Schubert (1797-1828)

Quartetstaz in c kl. t. D703
(1820)

Allegro assai

Wolfgang Amadeus Mozart

(1756-1791)

Klarinetkwintet in A gr. t. KV 581
(1789)

Allegro
Larghetto
Menuetto
Allegretto con Variazioni-
Adagio– Allegro

PAUZE

Robert Schumann (1810-1856)

Kwintet voor piano, 2 violen,
altviol en cello in Es gr. t. op. 44
(1842)

Allegro brillante
In modo d'una marcia
Scherzo: Molto vivace
Allegro ma non troppo

Sergej Prokofjev (1891- 1953)

Ouverture over Hebreeuwse
thema's voor klarinet, strijk -
kwartet en piano op. 34
(1919)

Nino Gvetadze, opgeleid in haar geboortestad Tbilisi (Georgië), vervolgde haar studie in Nederland bij Paul Komen en Jan Wijn. Zij ontving talrijke prijzen w.o. de 2e prijs, de Persprijs en de Publieksprijs op het Internationale Franz Liszt Piano Concours in 2008. Zij geeft veel recitals en treedt vaak op met belangrijke orkesten en dirigenten.

Klarinettist **Levan Tskhadadze** wordt beschouwd als één van de leidende jonge musici in Georgië. Hij werd geboren in Tbilisi en vervolgde zijn opleiding in Amsterdam en Nice. Als kamermusicus en solist treedt hij geregeld op in geheel Europa.

Het **Ruysdael Kwartet** werd opgericht in 1996, toen alle leden nog studeerden aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Als kwartet volgden zij lessen bij leden van het Amadeus Kwartet, het Hagen Kwartet en het Quatuor Mosaïques en gedurende twee jaren studeerde het kwartet bij het Alban Berg Kwartet aan de Hochschule für Musik in Keulen. Tijdens deelname aan de "Internationale Sommerakademie Prag-Wien-Budapest" (1999-2001) won het kwartet achtereenvolgens de Béla Bartók Prijs (1999), de Alban Berg Prijs (2000) en de Tomastik-Infeld Prijs (2001). Deze onderscheidingen leidden tot opnamen voor de Österreichische Rundfunk. Het Ruysdael Kwartet heeft inmiddels vijf cd's uitgebracht, die zeer gunstig werden ontvangen.

Franz Schubert leerde vanaf zijn achtste onder leiding van zijn vader en zijn oudste broer uitzonderlijk snel viool en piano spelen en al spoedig werd er in huiselijke kring kwartet gespeeld. Hij componeerde tussen 1811 en 1817 elf strijkkwartetten bedoeld voor huiselijk gebruik. In de jaren 1824- '26 componeerde

hij nog drie grote strijkkwartetten. De *'Quartettsatz' in c, D703* wordt beschouwd als een weliswaar eendelige maar toch complete schepping. Net als bij de 'Unvollendete'-symfonie zal Schubert aanvankelijk een meerdelig werk in gedachten hebben gehad want zowel van de Quartettsatz als van de symfonie zijn schetsen van completerende delen teruggevonden, maar het is er niet van gekomen en voor ons luisteraars voelen deze beide scheppingen als 'voltooid'. In de *Quartettsatz* zijn in kort bestek grote tegenstellingen samengebond tot een volmaakt geheel: dramatische nerveuze onrust van zestienden tegenover hartstochtelijke lyriek van het uitgesponnen hoofdthema, dat daarna onderbroken wordt door heftige erupties. Het manuscript kwam uiteindelijk pas in 1867 in handen van Brahms, die hemel en aarde heeft moeten bewegen om het in druk te laten uitgeven, wat pas na bemiddeling van de violist Helmesberger in 1870 lukte.

De klarinet - het woord dateert van omstreeks 1710 - is in de eerste helft van de 18e eeuw tot ontwikkeling gekomen, met name door de begaafde instrumentbouwer J. C. Denner en zijn zonen in Neurenberg. Na 1750 werd de klarinet gangbaar, aanvankelijk vooral

in blaasensembles, die in die tijd toenemend populair werden, maar snel daarna ook in de symfonische muziek. **Mozart** hoorde de klarinet voor het eerst tijdens zijn verblijf in Londen (april 1764 - juli 1765), de periode dat Johann Christian Bach een tijdlang zijn mentor is geweest. Tijdens

zijn tweede Italiaanse reis (1771) componeerde hij in Milaan zijn eerste werk met klarinetten (KV 113). In de jaren 1777-78 hoorde Mozart het instrument in het voortreffelijke orkest in Mannheim en sindsdien sloot Mozart de klarinet in zijn hart en heeft hij haar in vele werken toegepast. De Weense klarinettist Anton

Stadler (1753-1812) is van grote betekenis geweest voor Mozart's omgang met de klarinet. Mozart componeerde voor hem o.a. het 'Kegelstatt-trio', het klarinetconcert en het kwintet voor klarinet met strijkkwartet. Mozart gaf met Stadler op 22 december 1789 de eerste openbare uitvoering van zijn *Klarinetkwintet*. Vrijwel zeker heeft Stadler toen gespeeld op de basset-klarinet, waarvoor het werk waarschijnlijk is geschreven. Het manuscript is helaas verloren gegaan, de eerste uitgave verscheen in 1802 voor A-klarinet. Hoewel de klank van de klarinet soms uitstijgt boven de strijkers kan deze zich ook heel goed mengen zodat er, behalve enigszins in het eerste deel, geen sprake is van een concertante, solistische rol van de klarinet. Het is 'kamermuziek' van de hoogste orde, vooral in het Larghetto waarin de lange melodielijnen van de klarinet zweven boven de strijkers (violen en alt spelen con sordino). Het Menuet heeft 2 Trio's: het eerste, in mineur, voor alleen de strijkers; het tweede, een 'Ländler', weer in A, voor alle vijf spelers.

De geschiedenis van het pianokwintet, waarin het klavier concerteert met een strijkkwartet, begint 'officieel' bij **Schumann**, die zijn *op. 44* vrijwel gelijktijdig componeerde met zijn pianokwartet op. 47. Er was toen echter al een vergelijkbaar pianokwintet geschreven door een thans volledig vergeten componist, prins Louis Ferdinand van Pruisen (1772-1806), neef van Frederik de Grote, en behalve een zeer goed pianist ook een componist van formaat. Beethoven heeft zijn 3e pianoconcert aan hem opgedragen. Het is zeker dat Schumann het kwintet van Louis Ferdinand kende en er door is beïnvloed bij het componeren van zijn pianokwintet. Louis Ferdinand sneuvelde in de slag bij Saalfeld tegen Napoleon.

Het *Pianokwintet van Schumann* valt in het eerste deel

met de deur in huis, waarbij we worden geconfronteerd met de energie van de extraverte Florestan; al snel volgt het contrasterende thema van de bedachtzame Eusebius, de polen van Schumann's gemoed. Het 'hart' van de compositie is het tweede deel, een treurmars in c, die afgewisseld wordt door een lyrisch thema in C en vervolgens met een Agitato in f. Tsjajkovski

typeerde dit deel als een 'compleet tragediestuk'. Het Scherzo is heftig en voorzien van twee Trio's, het eerste lyrisch en lieflijk, het tweede met briljante zestien-

den passages, waardoor eenzelfde dualisme ontstaat als in het eerste deel. De Finale is een dansvorm en het werk wordt besloten met een fugato, waarin het eerste thema uit het eerste deel terugkeert als tegenstem. Het werk werd in 1842 in besloten kring voor het eerst uitgevoerd, met Felix Mendelssohn aan het klavier. Het werd opgedragen aan Clara Schumann, die er in de meer dan vijftig jaar die zij nog te leven had honderden uitvoeringen van heeft gegeven.

Prokofjev

In mei 1918 verlaat **Prokofjev** Rusland en trekt hij naar de USA. Op 1 november 1919 woont hij in Carnegie Hall een concert bij van het 'Zimro Ensemble', bestaande uit zes oud-leerlingen (strijkkwartet, klarinettist, pianist) van hem uit St. Petersburg. Dit gezelschap van jonge Joodse musici was begin 1918 opgericht en werd gedreven door het Zionistisch ideaal. Het Hebreeuwse woord 'Zimro' is waarschijnlijk het beste te vertalen met 'Laat ons zingen'. Het ensemble was via Siberië, China, Nederlands-Indië en Canada in Amerika beland en had overal concerten gegeven. Ze vroegen Prokofjev of hij een muziekstuk wilde schrijven dat geïnspireerd zou zijn door Joodse volksmuziek, wat hij aanvankelijk weigerde omdat hij alleen met zijn eigen thema's wilde werken. Toen hij echter de Joodse thema's nader had bestudeerd gaf hij zich gewonnen en componeerde hij de *Ouverture* voor de bijzondere bezetting van de Zimro groep.

VOLGEND CONCERT

Woensdag 9 maart 2016 20 u.

Rubens Kwartet

Godfried Hoogeveen, cello

Mendelssohn, Tema con Variazioni

Arensky, Strijkkwartet nr. 2

Schubert, Kwintet in C D956

19u. Inleiding Guus van Es, *musicoloog*

Concertprogramma's en recensies:

www.kamermuziek-deventer.nl

zie ook: www.klassiekemuziekdeventer.nl